

HSV mist nauwkeurigheid en diepgang Statenvertaling

Presentatie november 2011
(zie ook getrouwevertaling.nl)

Onderwerpen

- Statenvertaling en HSV
 - Wat beoogden de statenvertalers?
 - Vertaalmethode Statenvertaling
 - Is de HSV een nieuwe Statenvertaling?
 - Wijzigingen in methode
 - Wijzigingen in vertaalkeuzes
- Voorbeelden
- Afsluiting

Wat beoogden de statenvertalers?

- De Heilige Schrift in de Nederlandse taal in een getrouwe weergave die zo dicht mogelijk blijft bij de oorspronkelijke tekst
 - De geïnspireerde tekst zoveel mogelijk ongewijzigd doorgeven
 - Indien niet mogelijk, dan de letterlijke vertaling in kanttekeningen opnemen
 - Zo min mogelijk eigen interpretatie en toevoegingen in de Bijbeltekst
- *Het ging de statenvertalers om het spreken van God in en door Zijn Woord dóór de vertaling heen*
- *Dáárom bleven zij zo dicht bij de oorspronkelijke tekst en vermeden zij het toevoegen van interpretatie*

Opdracht Dordtse Synode – vertaalmethode

- *I. Dat zij altijd bij de oorspronkelijke tekst zorgvuldig blijven, en de manier van spreken der oorspronkelijke talen zo veel de duidelijkheid en eigenschap der Nederlandse sprake kan toelaten, behouden. Maar, indien ergens een Hebreeuwse of Griekse wijze van spreken voorviel die harder ware dan dat ze wel in de tekst gehouden zal kunnen worden, dat zij deze aan de kant naarstiglijk aantekenen.*
- *II. Dat zij, om de zin van de tekst, die niet ten volle uitgedrukt is, te vervullen, zo weinig woorden daarbij doen als mogelijk is, en deze in de tekst met een andere letter en tussen haakjes besluiten, opdat ze van de woorden van de tekst mogen onderscheiden worden.*

Is de HSV een nieuwe ‘Statenvertaling’?

- Aanleiding tot de herziening 2002
 - Verouderd taalgebruik in Statenvertaling; ‘taalkloof’
 - Gecombineerd met ‘nieuwe inzichten’ en verbeteren van ‘fouten’
- Deeluitgaven vanaf 2004
 - Veel meer dan een herziening
 - Onnodige en inhoudelijke wijzigingen
 - Zodanig dat gesproken moet worden van nieuwe vertaling
- Definitieve uitgave 2010
 - Nog altijd veel meer dan een herziening

HSV: Wijzigingen in vertaalmethode

- Veel Bijbelse spreekwijzen zijn niet gehandhaafd
 - Dit treedt met name op in het OT
 - Bv. uitdrukkingen met ‘aangezicht’, ‘hand’, ‘mond’, ‘hart’
- Minder woordgetrouw & minder letterlijk (zie voorbeelden)
- Meer toegevoegde interpretatie in de Bijbeltekst (idem)
- *HSV is in vergelijking met de Statenvertaling meer gericht op de doeltaal (het Nederlands) en blijft minder dicht bij de brontaal (Hebreeuws, Grieks)*
 - *Deze verandering van methode kan alleen in een nieuwe vertaling*

HSV: Wijzigingen in vertaalkeuzes

- Ook niet-verouderde woorden zijn vervangen
 - B.v. ‘verstand’ (‘inzicht’), ‘waarheid’ (‘trouw’), ‘horen’ (‘luisteren’), enzovoort
 - Voor bepaalde minder vaak gebruikte woorden (maar niet verouderd!) bestaat geen goed alternatief, b.v. ‘lankmoedig’, ‘tuchtigen’
 - Keuzes Statenvertaling zijn niet leidend geweest; er is geheel opnieuw vertaald
- Regelmatig onnodig gekozen voor andere betekenissen
 - Onnodige kleine en grote verschillen
 - Andere vertaalmogelijkheden in kanttekeningen geen vrijbrief voor andere keuzes
 - Dikwijls steun voor de Statenvertaling in buitenlandse en joodse vertalingen
 - Verzwakte vertalingen
- *Vele wijzigingen leiden tot minder goede of minder nauwkeurige vertaling*
 - *Tevens is het eigene van de SV aangetast*

Lankmoedig / geduldig

- SV: Lankmoedig
 - Van Dale online woordenboek: ‘in staat veel te verdragen vóór boos te worden’ (n.b. geen verouderd woord).
 - Hebreeuws: ‘lang(zaam) van toorn’ (Ex. 34:6), zie hieronder.
 - Grieks: ‘lang van gemoed’
- Kanttekeningen
 - Ex. 34:6 (nr 7): ‘Hebr. lang van toornigheden, dat is, langzaam tot toorn, niet haastig om Zijn toorn uit te voeren. Alzo ook Num. 14:18. Pred. 7:8, enz. Het tegendeel hiervan is kort van toornigheden, dat is, haastig tot toorn, Spr. 14:17.’
 - Rom. 2:4 (nr 10): ‘Namelijk waardoor Hij de straf die zij verdienen, uitstelt, totdat de maat derzelve vervuld is, Rom. 9:22.’
- HSV: Geduldig
 - Van Dale online woordenboek: ‘met geduld’ = ‘met het vermogen om rustig af te wachten’
- Geduldig is een veel breder begrip; ‘lankmoedig’ heeft een specifieke betekenis en kan daarom niet worden vervangen

Genesis 3:6

- SV: ‘... en zij gaf ook haar man met haar, en hij at.’
- HSV: ‘... en zij gaf ook wat aan haar man, die bij haar was, en hij at ervan.’
- De HSV voegt interpretatie toe met de tussenzin ‘die bij haar was’.
- De woorden ‘met haar’ kunnen betekenen:
 1. om met haar te eten (als metgezel in het kwaad).
 2. die bij haar was.
- De HSV kiest de tweede betekenis, terwijl de eerste betekenis waarschijnlijker is.
- De SV maakt geen keuze, maar blijft bij wat er staat.
 - Het is hier niet nodig te kiezen tussen beide betekenissen (bij een letterlijke vertaling).
- De ingevoegde woorden ‘wat’ en ‘ervan’ zijn onnodig en storend.

Genesis 3:16, 17

- SV: 'Tot de vrouw zeide Hij: Ik zal zeer vermenigvuldigen uw smart ... met smart zult gij kinderen baren ...
En tot Adam zeide Hij: ... met smart zult gij daarvan eten ...'
- HSV: 'Tegen de vrouw zei Hij: Ik zal uw moeite ... zeer groot maken; met pijn zult u kinderen baren ...
En tegen Adam zei Hij: ... met zwoegen zult u daarvan eten ...'
- Het woord 'smart' is hier een themawoord.
 - In het Hebreeuws zijn twee vrijwel identieke woorden gebruikt van dezelfde woordstam, in de SV steeds vertaald met 'smart'.
- De HSV gebruikt onnodig drie verschillende woorden: moeite, pijn en zwoegen.
 - De Stichting HSV spreekt veel over het consistente woordgebruik. In dit gedeelte is 'smart' als themawoord echter verwaarloosd.

Genesis 14:22

- SV: ‘Doch Abram zeide tot den koning van Sodom:
Ik heb mijn hand opgeheven tot den HEERE, den allerhoogste God, Die hemel en aarde bezit’.
- HSV: ‘Maar Abram zei tegen de koning van Sodom:
Ik zweer bij de HEERE, God, de Allerhoogste, Die hemel en aarde bezit’.
- Kanttekening SV: ‘Dat is, ik heb gezworen met opgeheven hand.’
 - Daarmee wordt God als Getuige aangeroepen, zie kanttekening Num. 14:30.
- In de HSV is het opheffen van de hand verplaatst naar een voetnoot.
 - De Hebreeuwse uitdrukking is niet behouden.
 - Verarming van de betekenis.
 - Bij een eed door de Heere Zelf is het opheffen van de hand wél in de HSV bewaard, bv. Num. 14:30. In het Hebreeuws gaat het om dezelfde woorden.
- Eerste letter van ‘HEERE’ mag toch wel een hoofdletter zijn, ook bij gebruik van klein kapitaal (‘HEERE’ in plaats van ‘HEERE’)?

Genesis 15:7

- SV: ‘... Ik ben de HEERE, Die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeeën om u dit land te geven, om dat erfelijk te bezitten.’
- HSV: ‘... Ik ben de HEERE, Die uit Ur van de Chaldeeën geleid heb om u dit land te geven om het in bezit te hebben.’
- Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen ‘bezitten’, maar ook ‘erfelijk bezitten’ en ‘erven’.
- Het gaat hier om een belofte aan Abraham én aan zijn zaad. Daarom kan ‘erfelijk’ hier niet worden weggelaten.
- Behalve een letterlijke betekenis, heeft dit ‘erfelijk bezitten’ ook geestelijke betekenis en vormt deze belofte een afschaduwing van de beloften van het genadeverbond. Vergelijk Hebr. 11:8-10.
 - Paulus gebruikt in dit verband ook de woorden ‘erfdeel’ en ‘mede-erfgenamen’.
- Het weglaten van ‘erfelijk’ in de HSV is een ernstige verarming.

Genesis 21:12

- SV: 'al wat Sara tot u zal zeggen, hoor naar haar stem, want in Izak zal uw zaad genoemd worden.'
- HSV: 'Bij alles wat Sara u zegt, luister naar haar stem, want alleen het nageslacht van Izak zal uw nageslacht genoemd worden.'
- De hoofdinhoud van deze tekst is een belofte.
 - De toevoeging in de HSV leidt hiervan af, het belofte-karakter is veel minder duidelijk.
 - De oorspronkelijke tekst, zoals vrijwel letterlijk vertaald in de SV, is het allerkrachtigst.
- 'Zaad' is vervangen door 'nageslacht'.
 - Hebreeuwse spreekwijze, geen oud-Nederlands!
 - Spreekwijze is goed verstaanbaar.
 - Het woord 'zaad' duidt op sterven en leven en ook op vermenigvuldiging. Het is een Bijbelse beeldspraak die niet kan worden vervangen.
- Diepere betekenis: de belofte ziet hier uiteindelijk op Christus.

Exodus 14:14

- SV: 'De HEERE zal voor u strijden, en gij zult stil zijn.'
- HSV: 'De HEERE zal voor u strijden, en ú moet stil zijn.'
- SV vertaalt als belofte, HSV als een gebod (u moet).
 - Theoretisch zijn beide vertalingen mogelijk (zie ook kanttekening).
 - Statenvertalers hadden echter een duidelijke voorkeur, zie kanttekening: 'Gijlieden zult niets daar toedoen, noch met woorden, noch met werken, de Heere zal voor u vechten.' (Idem Calvijn en vele anderen.)
- Nadruk op 'u' ligt hier in de tegenstelling: 'de HEERE, Hij zal voor u strijden, en u, gij zult stil zijn.'
 - Het woordje 'u' in de grondtekst pleit juist voor de vertaling als belofte.
 - Nu is het 'ú moet' (HSV), alsof sprake is van een sterk gebod.
- Hoeveel rijker is de Statenvertaling dan de herziening.

Numeri 16:15

- SV: ‘Toen ontstak Mozes zeer en hij zeide tot den HEERE: Zie hun offer niet aan; ik heb niet één ezel van hen genomen en niet één van hen kwaad gedaan.’
- HSV: ‘Toen ontstak Mozes in hevige woede, en hij zei tegen de HEERE: Zie hun offer niet aan! Nog geen ezel heb ik van hen afgenomen en niet één van hen heb ik kwaad gedaan.’
- Woede is een onheilige toorn. In de HSV wordt hiermee een negatief oordeel gegeven over de toorn van Mozes.
 - Idem in Exodus 32:19 bij het breken van de stenen tafelen.
- Kanttekening SV verklaart dit geheel anders: ‘Versta een heilige toornigheid, uit groten ijver voor Gods eer, tegen deze vijanden van God en van Zijn instelling.’
- SV gebruikt consistent het woord ‘toorn’. De HSV probeert verschil te maken tussen ‘toorn’ en ‘woede’ (de grondtekst maakt dit verschil niet).

Psalm 8:5

- SV: 'Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?'
- HSV: 'wat is dan de sterveling, dat U aan hem denkt, en het mensenkind, dat U naar hem omziet?'
- De tekst heeft een dubbele betekenis. Enerzijds ziet het op de mens in het algemeen. Daarnaast ziet de psalm profetisch op Christus (zie ook Hebr. 2:5-9).
- Daarom dient 'zoon' niet hertaald te worden in 'kind'.
 - Ook in Hebreeën 2:6 vinden we 'zoon' (en niet 'kind').
 - Christus noemt Zichzelf 'de Zoon des mensen', dit komt overeen met deze tekst, Psalm 80:18 en Daniël 7:13.
 - De profetische, messiaanse betekenis is door deze vertaling verzwakt.

Psalm 94:11

- SV: 'De HEERE weet de gedachten des mensen, dat zij ijdelheid zijn.'
- HSV: 'De HEERE kent de gedachten van de mens: vluchtig zijn ze.'
- Het woord 'ijdelheid' heeft hier duidelijk negatieve betekenis. De gedachten van de mens zijn nietig, van geen betekenis, maar ook: verdorven en zondig.
- De HSV blijft steken bij de uitwendige kant (het vluchtige), terwijl het hier om de inhoud van de gedachten gaat.
 - Dit geldt ook wanneer het hier alleen zou gaan om de goddelozen (vs. 3, 7).
- Zie ook het verband met vs. 10 en vs. 12.
 - Vs. 12: 'Welgelukzalig is de man, o HEERE, dien Gij tuchtigt, en dien Gij leert uit Uw wet'. Alle ware wetenschap komt van God. Dat staat in contrast met de ijdele gedachten van de mens in vers 11.

Psalm 119:5

- SV: ‘Och, dat mijn wegen gericht werden om Uw inzettingen te bewaren!’
- HSV: ‘Och, waren mijn wegen zo vast om Uw verordeningen in acht te nemen.’
- Dit vers volgt op vers 4: ‘HEERE, Gij hebt geboden dat men Uw bevelen zeer bewaren zal.’ De psalmdichter vraagt vervolgens in vers 5 om Goddelijke hulp en bijstand. In de HSV is dit veel minder duidelijk.
 - Zie ook verklaring Calvijn.
 - De dichter toont zich afhankelijk van God, in de HSV is dit niet meer te vinden.
- Lijdende vorm (‘werden’) is vervangen door een actieve vorm. Op grond van het Hebreeuws is deze aanpassing volstrekt onnodig.
 - Eventueel is wel mogelijk: ‘dat mijn wegen vastgemaakt werden’.
 - In de passieve vorm met ‘werden’ komt de afhankelijkheid van de dichter beter tot uitdrukking.

Psalm 130:2

- SV: 'Heere, hoor naar mijn stem;
laat Uw oren opmerkende zijn op de stem mijner smekingen.'
- HSV: 'Heere, hoor naar mijn stem.
Laat Uw oren opmerkzaam zijn op mijn luide smeekbeden.'
- Het woord 'stem' betekent in deze tekst niets anders dan een verzoek, een bede, of de woorden/inhoud van dit verzoek.
- De toegevoegde interpretatie dat dit 'luid' is, is ongegrond.
 - Vergelijk bv. Gen. 21:12: 'al wat Sara tot u zal zeggen, hoor naar haar stem'.
 - De 'stem mijner smekingen' laat zich omschrijven als: (de woorden van) mijn bede (of verzoek) om genade die ik smekend doe.
 - Tanakh 1985 (joodse vertaling): 'plea' = verzoek, pleidooi (zonder de toevoeging 'luid').
 - Ook een onhoorbaar gebed kan genoemd worden: 'de stem mijner smekingen'.
- De uitdrukking behoort tot het taaleigen van de Bijbel.
 - De uitdrukking is niet moeilijk, door regelmatig horen en lezen leren we deze uitdrukkingen begrijpen.

Hooglied 1:3

- SV: ‘... Uw Naam is een olie die uitgestort wordt; daarom hebben U de maagden lief.’
- HSV: ‘... Uw Naam is een uitgegoten *zalfolie*. Daarom hebben de meisjes U lief.’
- Het Hebreeuwse woord ‘almah’ betekent maagd:
 - Het woord is afgeleid van het werkwoord ‘alam’ = verborgen zijn, gesloten zijn.
 - De bewering dat dit woord niet werkelijk een maagd betekent, is feitelijk alleen gebaseerd op de opvatting dat in de bekende profetie Jesaja 7:14 (‘zie de maagd zal zwanger worden’) sprake is van een getrouwde vrouw. Deze opvatting dient te worden verworpen.
 - Helaas heeft de HSV slechts 1x dit woord vertaald met ‘maagd’ en 6x met ‘meisje’.
- Verdere bezwaren tegen deze vertaling:
 - Het gaat hier in geestelijke zin om de liefde tot Christus. Het woord ‘maagden’ heeft in dit verband geestelijke betekenis. Het woord ‘meisjes’ is ongepast.
 - Zie ook de kanttekening: ‘Meermaals worden in de Heilige Schrift de uitverkorenen vergeleken bij maagden’, enz.

Lukas 2:36

- SV: ‘... welke met haar man zeven jaren had geleefd van haar maagdom af.’
- HSV: ‘... en had na haar meisjesjaren zeven jaren met haar man geleefd.’
- Het Griekse woord betekent volgens alle woordenboeken: maagdelijkheid, maagdelijke staat (Engels: virginity).
- Het gaat hier om de ongehuwde staat van Anna (of Hanna), echter aangeduid met een woord dat het maagd-zijn vóór het huwelijk nadrukkelijk aangeeft.
 - Calvijn merkt op dat (H)Anna ‘een heerlijk getuigenis gegeven wordt van een heilige wandel en een kuis leven’.
- ‘meisjesjaren’ is (zeker tegenwoordig) niet hetzelfde als het zijn van een maagd. De vertaling volgens de HSV past daarom niet.
 - Een beroep op deze tekst tegen gemeenschap vóór het huwelijk is (uitgaande van de herziene vertaling) niet meer mogelijk.

Romeinen 6:19

- SV: ‘Want gelijk gij uw leden gesteld hebt om dienstbaar te zijn der onreinheid en der ongerechtigheid tot ongerechtigheid, also stelt nu uw leden om dienstbaar te zijn der gerechtigheid tot heiligmaking.’
- HSV: ‘Want zoals u uw leden beschikbaar gesteld hebt ten dienste van de onreinheid en van de *ene* wetteloosheid tot de *andere* wetteloosheid, stel zo nu uw leden beschikbaar ten dienste van de gerechtigheid, tot heiliging.’
- Onjuiste vertaling in HSV door toevoeging van ‘ene’ en ‘andere’.
 - Tegenstelling in de tekst ‘tot ongerechtigheid’ ... ‘tot heiligmaking’ is doorbroken.
 - Het woordje ‘tot’ in het Grieks (‘eis’) drukt een doel uit.
- Het woord ‘wetteloosheid’: goed bedoeld, maar een ongelukkige keus
 - Grieks ‘anomia’ = niet alleen zónder, maar vooral tégen de wet (ongerechtigheid).
 - ‘wetteloosheid’ klinkt te zacht en heeft volgens Van Dale andere betekenis (toestand dat er geen wetten gelden, anarchie).

Galaten 4:4

- SV: ‘Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet’.
- HSV: ‘Maar toen de volheid van de tijd gekomen is, zond God Zijn Zoon uit, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet’.
- Het Griekse woord (‘ginomai’) betekent allereerst ‘worden’ (met diverse afgeleide betekenissen).
 - Voor ‘geboren (worden)’ worden in het NT andere woorden gebruikt.
 - De kanttekening zegt: ‘Anders: geboren.’ maar doelt daarbij op een variantlezing in de Griekse tekst. Dit is dus niet bedoeld als andere vertaalmogelijkheid. (Idem Calvijn.)
- ‘geworden’ betekent méér dan ‘geboren’.
 - Kanttekening SV bij ‘geworden uit een vrouw’: ‘Dat is, uit het vlees en bloed van de maagd Maria.’ (Dus zonder toedoen van de man.)
 - Idem bij ‘geworden onder de wet’: Christus heeft Zichzelf onderworpen aan de wet, heeft die volmaakt onderhouden en de vloek van de wet op Zich genomen.

Efeze 4:23

- SV: 'en dat gij zoudt vernieuwd worden in den geest uws gemoeds'.
- HSV: 'en dat u vernieuwd wordt in de geest van uw denken'.
- Het Griekse woord ('nous') heeft dikwijls een ruime betekenis, namelijk het inwendig, geestelijk waarnemingsvermogen van de mens (dus zonder gebruik van de zintuigen). Meer specifiek ziet het woord op het verstand en de gezindheid van de mens. Het verstand omvat niet alleen 'het denken', maar is ook de zetel van alle (geestelijke) kennis.
- Het woord 'denken' in de HSV in deze tekst geeft aan het woord een te beperkte betekenis.
 - De kanttekening SV spreekt over 'het binnenste en verstandigste deel' van de ziel.
 - In deze tekst gaat het over de wedergeboorte en vernieuwing van de mens. In dat verband dient het woord ruim te worden opgevat (bijvoorbeeld: verstand, kennis en gezindheid in al zijn facetten).

HSV mist nauwkeurigheid en diepgang Statenvertaling

- Andere methode van vertalen
 - Minder nauwkeurig en minder woordgetrouw naar de brontekst
 - Zeer dikwijls en onnodig andere vertaalkeuzes
 - Inhoud en betekenis: vele andere interpretaties
 - Goede vertalingen dikwijls ingeruild voor minder goede vertalingen
 - Soms verzwakte weergave
- *Conclusie: HSV mist nauwkeurigheid en diepgang Statenvertaling*

Blijven bij de Statenvertaling

- **Betrouwbaar**
 - Een beproefde vertaling die in betrouwbaarheid nog steeds nieuwe vertalingen overtreft (inclusief HSV)
 - Door methode van vertalen zeer dicht bij de oorspronkelijke tekst; oorspronkelijke spreekwijzen en woordkeus zijn gehandhaafd
- **Verstaanbaarheid**
 - Gewennen aan Bijbelse uitdrukkingen
 - Kanttekeningen bevatten een schat aan verdere informatie en geestelijk onderwijs
 - Verouderde woorden vervangen
 - Uitwendig begrip alleen is niet voldoende; geestelijk verstaan is noodzakelijk